

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 8 april 1921 kl. 4 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om en fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 233, har herr *Olsson* i Blädinge m. fl. hemställt, "att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga erforderliga åtgärder för en fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader för livsförnödenheter, samt att resultatet av denna utredning bliver på lämpligt sätt årligen offentliggjord".

Motionen.

I fråga om motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen av kungl. socialstyrelsen, vilket yttrande som bilaga bifogas detta utlåtande.

Utskottet anser för sin del i likhet med socialstyrelsen, att en pålitlig och allsidig utredning angående jordbrukets produktionskostnader, omfattande såväl brödsäd som övriga jordbruksalster, skulle ur flera synpunkter vara av stor betydelse. Kan en sådan utredning åstadkommas, bör den enligt utskottets mening givetvis också bliva stadigvarande och på lämpligt sätt årligen offentliggöras.

Utskottet.

Däremot finner sig utskottet icke kunna biträda motionärernas yrkande, att den utredning rörande jordbrukets produktionskostnader m. m., som för närvarande pågår inom lantbruksstyrelsen, nu skulle utan vidare göras permanent.

Denna utredning har som bekant tillkommit i anledning av en riksdagens skrivelse år 1917 (nr 103) med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande kostnaderna för brödsädesproduktionen i landet samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill denna utredning kunde föranleda. I denna skrivelse uttalades, att en dylik utredning, för att bliva av värde, borde allsidigt omfatta kostnaderna för såväl producerande av brödsäd som av andra jordbruksalster, på det att av utredningen måtte kunna bedömas jordbrukets ekonomiska bärkraft i allmänhet. Såsom en tänkbar utväg för erhållande av erforderligt material för utredningen påpekades, att de sakkunnige borde sätta sig i förbindelse med jordbrukare i olika delar av landet och från dem införskaffa så fullständiga och noggranna bokföringsresultat som möjligt för de år utredningen ansåges böra omfatta. Materialinsamlingen borde, enligt riksdagens åsikt, omfatta landets alla delar, och hänsyn tagas till alla slag av jordbruk, både stora, medelstora och egentliga småbruk. Med anledning av denna riksdagens framställning anbefalldes Kungl. Maj:t den 29 november 1918 lantbruksstyrelsen att genom en av styrelsen tillkallad sakkunnig under treårsperioden 1919—1921 utföra undersökning rörande produktionskostnaderna för viktigare jordbruksprodukter samt rörande jordbrukets ekonomiska bärighet i allmänhet; och skulle lantbruksstyrelsen jämväl äga att vid behov tillkalla för att vid undersökningen medverka dels en representant för det praktiska jordbruket och dels en vetenskapligt skolad nationalekonom. För verkställande av ifrågavarande undersökning utsågs av lantbruksstyrelsen agronomen L. Nannesson; och anmodades ledamoten av riksdagens första kammare, godsägaren G. Sederholm samt numera professorn E. Sommarin att medverka vid undersökningen.

Enligt den för undersökningen uppgjorda planen skulle avtal träffas med innehavare av för ändamålet lämpliga jordbruk att för en tid av 3 år, nämligen under bokföringsåren 1919/20, 1920/21 och 1921/22, ställa nödigt bokföringsmaterial till förfogande. Detta material skulle insändas i form av månadsrapporter till någon av lantbruksstyrelsen godkänd bokföringsbyrå, där årsräkenskaperna skulle föras och bokslut upprättas, varefter de färdiga räkenskaperna skulle statistiskt bearbetas av undersökningens ledare.

Av det anförda torde framgå, att den nu pågående utredningen väsentligen har karaktären av ett försök. Visserligen måste man säga, att denna utredning lagts i goda händer, och att man fördenskull har alla skäl att av densamma vänta ett gott resultat. Men innan detta resultat framlagts, synes riksdagen icke böra fatta ytterligare beslut i frågan. Enligt vad utskottet inhämtat håller man för närvarande på med att avsluta bearbetningen av räkenskaperna från det första bokföringsåret 1919/20; och torde resultatet härav omedelbart komma att offentliggöras i publikationen Meddelanden från kungl. lantbruksstyrelsen. Framhållas bör ock, att riksdagen i sin ovan nämnda skrivelse till Kungl. Maj:t icke gav uttryck åt någon önskan därom, att undersökningen skulle gälla endast tre bokföringsår. I den mån arbetets fortsättande kan anses beroende av riksdagens medverkan, är det således icke erforderligt att nu avlåta en ny skrivelse i ämnet. Utskottet har även inhämtat, att undersökningen planlagts med hänsyn därtill, att densamma, om så skulle anses lämpligt, må kunna utan avbrott fortsättas. Man synes alltså kunna tryggt förvänta, att, om resultatet av det första bokföringsårets bearbetning visar sig på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål, lantbruksstyrelsen kommer att i god tid hos Kungl. Maj:t göra framställning om undersökningens fullföljande.

Med åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att föreliggande motion, nr 233, icke må till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 april 1921.

Å utskottets vägnar:

M. JENSEN.

Närvarande: herrar *Jensen*, *Stjernstedt**, *Larsson* i Kroken, *Bergström* i Bäckland*, *Andersson* i Höör*, *Månsson* i Backa, *Ward*, *Alexandersson**, *Holmgren* och *Pettersson* i Köping.*

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

av herr *Larsson* i Kroken, som instämt med utskottet däruti, att utredningen lagts i goda händer, och just därför yrkat, att intet avbrott i densamma borde ske, vadan motionärernas hemställan bort av utskottet tillstyrkas;

av herr *Månsson* i Backa, som yrkat bifall till motionen.

Bilaga.

Stockholm den 3 mars 1921.

Till Riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 18 februari 1921 har Kungl. Maj:t anbefallt K. socialstyrelsen att avgiva och till riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott överlämna av utskottet begärt yttrande över en inom andra kammaren väckt motion nr 233 om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader.

Till åttlydnad härav får styrelsen anföra följande.

I motionen erinras till en början därom, att i anledning av skrivelse från 1917 års riksdag Kungl. Maj:t uppdragit åt sakkunniga att verkställa en utredning rörande kostnaderna för brödsädesproduktionen. Enligt vad socialstyrelsen inhämtat, pågår för närvarande denna utredning inom lantbruksstyrelsen, och torde resultatet av densamma, så snart dylika föreligga, komma att offentliggöras. Som grundval för ifrågavarande utredning tjäna räkenskaper, förda vid ett betydande antal större och mindre jordbruk inom landets olika delar. Socialstyrelsen äger icke tillräckliga förutsättningar för att kunna bedöma, huruvida den sålunda använda metoden är den bästa eller enda möjliga för vinnande av ett tillfredsställande resultat. Däremot anser sig styrelsen böra framhålla, att den utväg för verkställande av undersökningar rörande jordbrukets produktionskostnader, som av motionärerna angivits, nämligen att staten själv skulle med lejd arbetskraft bruka några kronohemman inom varje län och låta undersöka de ekonomiska resultaten därifrån, näppeligen skulle giva ett invändningsfritt resultat.

Styrelsen vill emellertid för sin del instämma med motionärerna därutinnan, att en pålitlig och allsidig utredning angående jordbrukets produktionskostnader, och det ej blott med avseende på brödsäd utan även i fråga om övriga produkter, givetvis måste tillmätas en stor betydelse, och synes det styrelsen önskvärt, om i samband med nu pågående utredningar inom lantbruksstyrelsen det toges under övervägande, huruvida och i vilken form ett sådant utredningsarbete må kunna anordnas och givas permanent karaktär.

Vidare torde få erinras, att inom styrelsens eget verksamhetsområde faller en så viktig del av här omhandlade ämne som den fortlöpande statistiken över arbets- och löneförhållandena inom jordbruket. Resultatet av dessa undersökningar offentliggöras i årliga berättelser angående arbetartillgång, arbetstid och arbetslöner inom Sveriges jordbruk, varjämte en mera djupgående undersökning angående lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden inom olika bygder och å typiska lantegendomar av styrelsen för några år sedan verkstälts. För närvarande är under arbete en på c:a 400 under ett helt år förda hushållsböcker grundad undersökning rörande livsmedelsförbrukningen och levnadskostnaderna för de mindre bemedlade på landsbygden, vilken undersökning bland annat torde kunna förväntas siffermässigt belysa den roll de självproducerade livsmedlen spela för landsbygdens småfolk.

Slutligen anser sig styrelsen också böra framhålla, att en utredning angående jordbrukets produktionskostnader som komplement synes kräva ett fastställande av de priser, som av jordbrukarna faktiskt ernåtts för deras produkter. Socialstyrelsen upptog denna fråga redan år 1916 på initiativ av Kristianstads läns hushållningssällskap och inhämtade även för ett år framåt med hushållningssällskapen som mellanhänder försöksvis dylika noteringar från landets olika delar. Bristande intresse från uppgiftslämnarna, vilka ej torde hava erhållit någon ersättning för sitt besvär, omöjliggjorde likväl fortsättandet av denna statistik. Styrelsen finner det emellertid synnerligen önskvärt, om möjlighet kunde beredas för återupptagande på fastare basis av ifrågavarande undersökningar, vilka, därest de genom samarbete med producenterna själva kunna byggas på ett tillfredsställande primärmaterial och vidare kunna snabbt meddelas åt offentligheten, borde bliva för jordbrukarna av ett betydande intresse. Riksdagen har för övrigt själv i skrivelse den 26 maj 1915 (nr 173), under hänvisning till en P. M. från socialstyrelsen, framhållit bland annat önskvärdheten av att en statistik över de pris, som livsmedelsproducenterna erhålla för sina varor, måtte komma till stånd.

GUNNAR HUSS.

Nils Bergsten.
